

Asya Studies

Akademik Sosyal Araştırmalar / Academic Social Studies

Year: 9, Number: 31, p. 67-88, Spring 2025

Arnavutluk'ta İzlenen Türk Dizilerinin Kültür Aktarımına Katkısı*

Contribution of Turkish TV Series Watched in Albania to Cultural Transmission

ISSN: 2602-2877 / E-ISSN: 2602-263X

Araştırma Makalesi
Research Article

Makale Geliş Tarihi
Article Arrival Date
12/08/2025

Makale Kabul Tarihi
Article Accepted Date
03/10/2025

Makale Yayın Tarihi
Article Publication Date
25/03/2025

Asya Studies

Doç. Dr. Enes Yaşar
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Türkçe Eğitimi ABD
enesyasar@comu.edu.tr
ORCID: 0000-0003-4606-2592

*Bu çalışma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulunun 01/03/2024 tarih ve 03/22 belge numarası onayı çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

Öz

Bu çalışmanın amacı yabancı dil olarak Türkçeyi Arnavutluk'taki Türkoloji bölümlerinde öğrenen bireylerin Türk dizilerindeki kültürel öğelerden hangi ölçülerde etkilendiklerini ve ne tür farkındalıklar kazandıklarını tespit etmektir. Ayrıca Türk dizilerin Arnavutluk'ta nasıl bir Türkiye imajı meydana getirdiğini ortaya koymaktır. Bu sebeple çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Çalışma grubunu Arnavutluk'ta Türkoloji öğrenimi görmüş ve mezun olmuş 22 uluslararası öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu yoluyla elde edilmiş olup içerik analizi tekniği ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda Türk dizilerinde ele alınan kına gecesi, tuzlu kahve içme ve el öpme gibi kültürel değerlerin katılımcıların önemli ölçüde dikkatini çektiği tespit edilmiştir. Katılımcılar Türk aile yapısı ve aile büyüklerine duyulan saygı yönüyle de Türk kültürünü etkileyici bulmuşlardır. Ayrıca dizilerin katılımcılarda Türk tarihinin çeşitli dönemlerine yönelik farkındalık kazandırdığı ve dönemlerin önemli şahsiyetlerini tanımalarına imkân sağladığı anlaşılmıştır. Dizi müzikleriyle birlikte sanatçıların diğer eserlerinin de dinlenmeye başlandığı ve toplum içerisinde Türkçe müziklerin yaygınlaştığı yönünde görüşlere rastlanmıştır. Diziler aynı zamanda tarihî önemi olan şehirlerin mimari yapılarına hayranlık hissi uyandırmış ve katılımcılarda Türkiye'ye gelme eğilimi oluşturmuştur. Katılımcılar eğitimlerine devam etmek için Türkiye'ye gelmek istemiş ve Türkiye'yi güvenli bir coğrafya olarak tasavvur etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk dizileri, Kültür Aktarımı, Yabancı Dil Olarak Türkçe Eğitimi

Abstract

The aim of this study is to determine to what extent individuals who graduated from Turcology departments in Albania by learning Turkish as a foreign language were influenced by the cultural elements in Turkish TV series, to which they showed intense interest during the language learning process, and what kind of awareness they gained. It also aims to reveal what kind of image Turkish TV series create in Albania. For this reason, the case study design, one of the qualitative research methods, was used in the study. The study group consists of 22 international students who studied and graduated from Turcology in Albania. The data of the research was obtained through semi-structured interview forms. As a result of the research, it was determined that Turkish TV series attract attention with their cultural values such as henna night, drinking salted coffee and kissing hands. Participants also found Turkish culture impressive in terms of Turkish family structure and respect for family elders. In addition, it was understood that the series raised participants' awareness about various periods of Turkish history and allowed them to get to know important figures. It has been determined that along with the music of the TV series, other works of the artists have started to be listened to and Turkish music has become widespread in the society. The series also aroused a feeling of admiration for the architectural structures of cities of historical importance and created a tendency for participants to come to Turkey. Participants largely wanted to come to Turkey to continue their education and envisioned Turkey as a safe geography. Because geography and the personality traits of the Turkish people were among the most important factors that had a positive effect on the participants.

Keywords: Turkish TV Series, Cultural Transfer, Turkish Education As A Foreign Language

Atf Bilgisi / Citation Information

Yaşar, E. (2025). Arnavutluk'ta izlenen Türk dizilerinin kültür aktarımına katkısı. *Asya Studies*, 9(31), 67-88. <https://doi.org/10.31455/asya.1532310>

GİRİŞ

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yalnızca hedef dile ait dil bilgisi kurallarını öğretmek, kelimelerin karşılığını bire bir vermek ve temel dil becerilerini kazandırmak, o dilin tam manasıyla öğretilmesi anlamına gelmemektedir. Nitekim dil, bir toplumun duygu ve düşüncelerinin en önemli taşıyıcılarından birisidir. Dildeki tek bir sözcük dahi bir toplumun inançlarını, geleneklerini, bireylerin kendi aralarındaki davranış ve ilişkilerini çok çeşitli boyutlarda yansıtmaya yetecek kadar zenginlik içermektedir. Bu bakımdan dilin ait olduğu toplumdaki düşünce ve yaşam biçimini dil öğretiminden ayrı düşünmemek gerekmektedir (Güvenç, 2002). Bir dili öğrenirken hedef dili konuşan toplumun duygu ve düşüncelerine yön veren anlayışı yani kültürünü de bilmek oldukça önemlidir.

Kültür, bir toplumun davranışlarını, bu davranışları etkileyen düşünce biçimlerini, inançlarını, dilini, geleneklerini ve tüm maddi ve manevi birikimlerini oluşturan bir bütündür (Bölükbaş & Keskin, 2010). Bu kültür dünyasını bilmeksizin kelimeleri tam anlamıyla kavramak ve dili idrak edebilmek pek mümkün görünmemektedir (Barın, 2003). Öyle ki dil öğretimi sürecinde kültür aktarımının yapılmadığı durumlarda iletişimde birtakım sorunların, anlaşmazlıkların ve yanlış anlaşılmaların ortaya çıkmakta olduğu ifade edilmektedir. Bu bakımdan hedef dile ait kelimelerin nerede, ne zaman ve nasıl ifade edilebileceğinin bilinmesi ve kavranması oldukça önemlidir. Çünkü her birey, yetiştiği toplumun dilini öğrenirken hem o topluma ait düşünme etkinliğini hem de kültürünü elde etmekte ve dilinin dünyaya bakışı ile çevresindekileri algılayarak düşünme eylemlerini geliştirmektedir (Okur & Keskin, 2013). Bu bağlamda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil, kültürel unsurlarla birlikte öğrenildiğinde bireyler hedef toplumun duygu, düşünce ve davranışlarını doğru bir şekilde idrak edebilmekte ve iletişimsel yetkinliklerini de arttırabilmektedir (Yaşar, 2023). Dolayısıyla Türkiye’deki dil öğretim merkezlerinden Türkçeyi öğrenen bireyler, hedef kültür ve sosyal yaşama ziyadesiyle maruz kaldıkları için dilin incelikli kullanımına daha fazla vakıf olabilmekte ve kültür aktarımı gerçekleştirebilmektedirler. Fakat Türkçeyi farklı ülkelerdeki Türkoloji bölümlerinde öğrenmeye çalışanlar için hedef kültüre ve sosyal yaşama dair fikir sahibi olmak Türkiye’dekiler kadar kolay olmamaktadır.

Türkçeyi Türkiye dışında öğrenenler; çevre, kültür ve günlük yaşam içinde bulunma gibi dil öğrenimini destekleyen durumlardan yoksun kalmaktadırlar (Candaş Karababa, 2009). Dil öğrenme ortamından kaynaklanan bu yoksunlukların giderilebilmesi için ülkeye ve coğrafyaya özgü kültürel niteliklerin aktarılabilmesi gerekmektedir. Özdemir’e (2013) göre günümüzde bu niteliklerin en etkili aktarıcılarında birisi de görsel-işitsel araçlardır. Görsel-işitsel araçlar içinde gerçeğe yakın bir ortam sunan televizyon, hedef dilin gerçek kültür dünyasını yansıtan unsurlarla bireyleri karşı karşıya getirmektedir. Özellikle Türk televizyonlarındaki kimi diziler, Türkçeyi öğrenenler için hem bir bilgi deposu hem de iyi bir kültür aktarım aracı hâline gelebilmektedir (Demirel, 1993). Nitekim yabancı dil öğretiminde işitsel ve görsel araçların kullanılması bireylerin kalıcı öğrenmelerine önemli katkılar sağlamaktadır. Araştırmalarda da belirtildiği üzere insanlar duyduklarının %20’sini, gördüklerinin %30’unu hem görüp hem duyduklarının %50’sini hatırlamakta ve idrak edebilmektedir (Demirel, 2007). Bu bakımdan dizilerin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde toplumun maddi ve manevi kültür öğelerini aktarma, dil becerilerini geliştirme ve dilin yaratıcı bir şekilde kullanılmasına katkı sağlayıcı bir rol üstlendiği ifade edilebilir. T.C. Başbakanlık

Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünün yaptığı araştırma sonucuna göre Türk dizileri gösterildikleri ülkelerde en çok izlenen yapımlar arasına girmekte, önemli bir yumuşak güç ve dil öğretme aracı olarak Türkiye'nin imajına da büyük katkı sağlamaktadır (Göksu, 2023). Özellikle Türkiye'nin yakın coğrafyasında bulunan tarihî ve kültürel bağların da bulunduğu Balkan ülkelerinde bu imajın Türk dizileri ile daha olumlu nitelikler kazandığı görülmektedir. Öyle ki bu süreçte Balkan ülkelerinde Türkçeye olan ilgi her geçen gün artmaya başlamış ve Türkçe öğretiminin yapıldığı kurslara gidenlerin sayısında artışlar yaşanmıştır (Öztürk & Atik, 2016). Nuroğlu'nun (2013) da ifade ettiği gibi dil öğrenmeye çok yatkın olan Balkan coğrafyası insanları; farklı kültürlere açık olmaları sebebiyle dizilerdeki Türk yemek kültürü, sosyal olaylar, kutlamalar, doğum, ölüm, evlenme gibi hadiselerin toplumda nasıl yaşandığını merak ve ilgiyle seyretmiş ve alt yazı ile Türk dizilerini bir dil öğrenme fırsatı olarak kullanmışlardır.

Türk dizileri ile birlikte Balkan coğrafyalarında Türk yemeklerinin yenilmeye başlanması, Türkçe müziklerin dinlenmesi, Türkiye patentli ürünlerin kullanılması, Türkçe dil kurslarının açılması, Türkiye'ye ziyaretlerin artması, Türk isimlerinin yaygınlaşması çok sık bir şekilde görülür olmuştur (Çapık & Dulupçu, 2023). Yapılan bir araştırmaya göre izleyicilerin %47'si, Türk dizilerini kendilerine daha yakın buldukları için bu dizileri tercih etmektedir (Söğütü, 2013). Ayrıca izleyiciler, diziler aracılığıyla takip ettikleri hikâyelere, karakterlere ve onların içinde buldukları kültüre karşı bir merak duygusu geliştirmektedir. Bu nedenle yapılan araştırmalarda Türk dizilerinin izleyici kitlesi üzerinde oluşturduğu farkındalıkların, kültür aktarım seviyesinin ve dil becerilerinin hangi boyutlarda olduğunun tespit edilmesi oldukça önemlidir. Zira araştırmacılar da yapmış oldukları çalışmalarda bu durumu ortaya koyabilmek adına dizilerin kültürel aktarım üzerindeki etkilerini çeşitli yönleriyle incelemişlerdir. Örneğin Arbatlı & Kurar'ın (2015) Türk dizilerinin Kazak-Türk kültürel etkileşimine ve Türkçenin yaygınlaşmasına odaklanan çalışması bu açıdan alana önemli bir katkı sağladığı düşünülmektedir. Yaman ve Arslan'ın (2023) Kazakistan'da yayımlanan Türk dizilerinin Türkçe öğretimine etkilerini incelediği çalışması da benzer şekilde alana değerli bir katkı sunmuştur. Mansour'un (2016) Mısır'da izlenen Türk dizileriyle birlikte yerel halkın Türk dili ve kültürünü tanımaya başladığı yönündeki çalışması da Türk dizilerinin kültür aktarımı yönünden etkisini ortaya koyduğu ifade edilebilir. Benzer şekilde Kırbas ve Doğanay (2015) da Arap coğrafyalarından birisi olan Ürdün'de Türk dizilerinin kültürel etkilerini inceleyerek alana katkı sağlamıştır. İşcan ve Aktürk (2014) ise öğrenilecek dilin kültürel unsurlarını tanımak gerektiği düşüncesi ile "Seksenler" adlı dizideki kültürel unsurları tespit etmeye çalışmıştır. İşcan ve Delen (2017) de benzeri bir çalışmayı "Selvi Boylum Al Yazmalım" filmi üzerinden gerçekleştirmiştir. Ayrıca araştırmacılar Türk dizilerinde kültürün önemli bir parçası olan atasözü ve deyimleri tespit ederek dil öğretiminde nasıl kullanılabileceği üzerine çeşitli çalışmalar yapmışlardır (Kızıldağ, 2018; Atagül, 2016; Gülerer & Sezen; 2020).

Alan yazınındaki çalışmalara bakıldığında televizyon dizilerinin kültür aktarımı ve yabancı dil olarak Türkçe öğretimi üzerine çeşitli incelemelerin gerçekleştirildiği de görülmektedir. Örneğin Okumuş ve Demir (2014) Kosova'da Türk dizilerinin Türkçe öğrenme üzerindeki etkilerini incelemiştir. Benzer şekilde Kırbas (2022) da Balkan coğrafyasında dizi ve filmlerin dil becerilerine katkısını araştırmıştır. Yılmaz ve Diril (2015) dil bilgisi konularının öğretilmesi için "Beyaz Melek" filmi çeşitli yönleriyle ele almıştır. İşcan ve Karagöz

(2016) ve Özdemir (2021) ise çalışmalarında filmler yoluyla konuşma becerilerinin geliştirilmesine dönük etkinlikler gerçekleştirmişlerdir. Dolayısıyla yapılan çalışmalarda genel olarak Türk dizilerinin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde önemli bir rol oynadığı kanaati hâkim olmuştur. Fakat yapılan çalışmalarda izleyicilerin Balkan coğrafyalarında Türk dizilerindeki kültürel öğelerden hangi ölçülerde etkilendikleri ve ne tür farkındalıklar kazandıkları üzerinde az sayıda ve sınırlı kapsamda çalışmanın yapıldığı tespit edilmiştir. Bunlardan birisi Yeğin'in (2024) Balkanlarda yayınlanan tarihî Türk dizileri üzerine yapmış olduğu çalışmadır. Bu çalışmada Türk kültürüne ait bazı tarihî değerlerin Balkanlarda daha ilgi çekici hale geldiği ve farkındalıklar oluşturduğu üzerinde durulmuştur. Ancak çalışma yalnızca tarihî diziler üzerindeki değerlerle sınırlı tutulmuştur. Türk dizilerinin Balkanlardaki kültürel etkileri üzerine yapılan diğer çalışmalarda ise önemli ölçüde Bosna Hersek, Karadağ, Kosova, Hırvatistan, Makedonya gibi ülkeler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Nuroğlu, 2013; Akova, 2019; Çaylı Rahte, 2017; Sejfula, 2022). Ancak Arnavutluk, Yunanistan ve Bulgaristan'dan sonra Balkanlarda Türk dizilerini en çok ihraç eden üçüncü ülke olma özelliği taşımaktadır (Çapık & Dulupçu, 2023). Bu yönüyle Türk kültürüne olan ilginin en yoğun yaşandığı ülkelerden birisi olduğu ifade edilebilir. Öyle ki Arnavutlar da Türk dizilerini izlerken sahnedeki olay ve nesnelere bağdaştırarak ya da hareketlerden çıkarım yaparak anlamı bilinmeyen kelimeleri öğrenebildiklerini ve Türk kültürüne dair çıkarımlarda bulunabildiklerini ifade etmişlerdir (Kırbaş, 2022). Bu sebeple çalışmada Arnavutluk'ta yayınlanan Türk dizileri ele alınmış ve Türk dizilerinin kültür aktarım düzeyi, bireylerin sosyal ve düşünsel hayatlarına hangi ölçülerde etki ettiği ve Türk kültürü ile ilgili nasıl bir imaj oluşturduğu ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki alt amaçlara yanıt aranmıştır:

1. Katılımcıların izlediği ve en çok beğendiği 3 Türk dizisi hangisidir?
2. Katılımcıların izlediği dizilerde Türk kültürü ile ilgili ne tür şeyler dikkati çekmektedir?
3. Katılımcıların izlediği dizilerde nesiller arası ilişkiler nasıldır? Aile büyüklerinin dizilerdeki rolü nedir?
4. Katılımcıların izlediği dizilerde Türk kültürüyle ilgili ne tür âdetler dikkati çekmektedir?
5. Katılımcıların izlediği dizilerde Türk tarihi ile ilgili hangi tarihi olaylar ilgileri çekmektedir? Türk tarihi ile ilgili akıllarda neler kalmaktadır?
6. Katılımcıların izlediği dizilerde ne tür şarkılar ön plana çıkmakta ve hangi şarkıcılar tanınmaya başlamaktadır?
7. Katılımcılar izlediği diziler ile birlikte Türkiye'de hangi şehirleri ziyaret etmekte ya da ziyaret etme eğilimi göstermektedir?
8. Katılımcıların izlediği diziler ile birlikte akıllarında Türkiye'de yaşama düşüncesi oluşmakta mıdır? Neden?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması, araştırmacının gerçek yaşam, sınırları belirlenmiş güncel bir durum ya da belirli bir zaman aralığındaki durumlar hakkında gözlem mülakat, görsel-işitsel materyaller veya dokümanlar aracılığıyla derinlemesine bilgi topladığı, ardından bir durumun betimlemesini yaptığı araştırma yaklaşımıdır (Creswell, 2013). Durum çalışmasındaki en önemli özellik; bir durum ile ilgili ortam, bireyler, olaylar, süreçler gibi etkenlerin bütüncül bir bakış açısıyla araştırılması ve ilgili duruma nasıl bir etkide buldukları üzerine yoğunlaşmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bu araştırmada da Arnavutluk'ta izlenen Türk dizilerinin kültür aktarımına ne tür katkılar sağladığı ve Türk dizilerin Arnavutluk'ta nasıl bir Türkiye imajı oluşturduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın kapsamını Arnavutluk'ta Türkoloji öğrenimi görmüş ve mezun olmuş 22 uluslararası öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerden 12'si kız, 10'u erkektir. Görüşmeler gönüllülük esasına dayanmaktadır. Türkoloji mezunları çalışmaya gönüllü olarak katılmış ve kendilerine yöneltilen soruları cevaplandırmışlardır.

Veri Toplama Aracı

Araştırma verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu yoluyla yazılı olarak elde edilmiştir. Formda sekiz görüşme sorusu yer almıştır. Bu teknikte araştırmacı, sormayı planladığı sorular ile ilgili bir görüşme protokolünü hazırlamaktadır. Buna karşın araştırmacı görüşmenin akışı doğrultusunda değişik alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilmekte ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılandırmasını sağlayabilmektedir (Ekiz, 2003). Bu çalışmada ise katılımcılara yalnızca sorulması planlanan sorular yöneltilmiş olup ek bir soru ilave edilmemiştir.

Verilerin Analizi

Veriler, içerik analizi tekniği ile değerlendirilmiştir. Bu yöntem önceden belirgin olmayan temaların ve kodların ortaya çıkarılmasına olanak tanımaktadır. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguların düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunulmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Araştırmada verileri çözümlenebilmek için veriler amaca uygun olarak kısa, basit ve açık kavramlarla kodlanmıştır. Kodlama işlemi için yarı yapılandırılmış görüşme formlarındaki cevaplar çözümlenerek veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Anlamaların ve algıların gruplandırılması tekniğine dayalı olarak kodlama yapılırken ortak temalar belirlenmiştir. Temalar, nitel çalışmalardaki konuları sistematikleştirerek çeşitli başlıklar etrafında araştırma konusunun kavramsallaştırmasını sağlayan önemli araçlardır. Bu sebeple çalışmada görüşmelerden hareketle içerik analizi sonucu elde edilen temalarla ilgili katılımcıların ifadeleri doğrudan alıntılanmıştır. Katılımcılar K1, K2, K3.... K22 şeklinde kodlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Görüşme formunun geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla alan yazın geniş kapsamlı bir şekilde incelenmiş ve üç ölçme ve değerlendirme uzmanının görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Uygulamadan önce katılımcılara bilgilendirme yapılmış, araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcılara yarı yapılandırılmış görüşme formu ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Etik Kurul Beyanı

Kurul Adı: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu

Karar Tarihi: 01/03/2024

Belge Numarası: 03/22

BULGULAR

Bu çalışmada Türk toplumundaki nesiller arası ilişkiler, adetler, tarihi dönemler, önemli şahsiyetler, dini törenler, bayramlar, düğünler, müzik kültürü ve Türkiye’yi ziyaret etme eğilimi üzerinde durulmuştur. Ayrıca Türk ve Arnavut kültürü arasındaki benzer ve farklı yönler kültürel açılardan ele alınmış ve tablolar haline getirilmiştir. Tablolardaki frekans değerleri katılımcılara ait görüşlerin çeşitliliğini ifade etmekte olup katılımcı sayısını ifade etmemektedir. Katılımcılar kendilerine yöneltilen sorulara iki ya da üç farklı dizi, kişi ve şehir isimleri verdikleri için katılımcı ve frekans değerlerinde farklılıklar yer almaktadır.

Birinci Alt Amaca Yönelik Bulgular

Arnavutluk’ta izlenen ve en çok beğenilen Türk dizileriyle ilgili katılımcılara ait görüş ve frekans bilgileri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: İzlenen ve En Çok Beğenilen Türk Dizileri

Diziler	<i>f</i>
Ezel (2009)	3
Kuruluş Osman (2019)	3
Kıralık Aşk	2
Kuzey Güney (2011)	2
İçerde (2016)	2
Söz (2017)	2
Çilek Kokusu (2015)	2
Kiraz Mevsimi (2014)	1
Yabani (2023)	1
Yalı Çapkını (2022)	1
Yargı (2021)	1
Son Yaz (2021)	1
Aile (2023)	1
Çukur (2017)	1
Bambaşka Biri (2024)	1
Yalı Çapkını (2022)	1
Kardeşlerim (2021)	1
Ateş Kuşları (2023)	1
Siyah Beyaz Aşk (2017)	1
Muhteşem Yüzyıl (2011)	1
Yasak Elma (2018)	1

Ramo (2020)	1
Paramparça (2014)	1
Duy Beni (2022)	1
Çalığı (2013)	1
Kuruluş Osman (2019)	1
Teşkilat (2021)	1
Gönül Dağı (2020)	1
Sen Anlat Karadeniz (2018)	1
Kara Para Aşk (2014)	1
Masumiyet (1997)	1
Acı Hayat (2005)	1
Hercai (2019)	1
Kurt Seyit ve Şura (2014)	1
Aşk-ı Memnu (2008)	1
Kara Sevda (2015)	1
Fazilet Hanım ve Kızları (2017)	1
Toplam	46

Arnavutluk'taki Türkoloji bölümlerinde öğrenim gören katılımcıların toplamda 37 farklı diziyi takip ettiği görülmektedir. Tablo 1'den de anlaşılacağı üzere dizilerin yayın yıllarındaki aralıklar geniş bir zaman dilimini kapsamaktadır. Ancak dizilerin yayın yılları ele alındığında 2000'li yılların başında az sayıda Türk dizisinin izlendiği ve bu dizilerin ise Türkiye'de popülerliği yakalamış belirli diziler olduğu anlaşılmaktadır. 2010'lu yıllara ait dizilere gelindiğinde ise Türk dizilerinin çeşitliliğinde bir artış yaşanmaya başladığı gözlemlenmektedir. Bundaki başlıca etkenin 2010'lu yıllardan itibaren Arnavut kanallarında çok sayıda Türk dizisinin yayınlanmaya başlaması ve internet üzerinden dizilerin izlenebilme imkânının artması olduğu düşünülebilir.

Türk dizilerine yönelik bu ilgiyi arttıran temel unsur ise iki toplum arasında kültürel benzerliklerin dizilerde belirgin bir şekilde gözlemlenebiliyor olmasıdır. Nitekim yapılan görüşmelerde katılımcılar geleneksel hayat, bayramlaşma, dinî yaşam biçimleri, yemek kültürü, aile içi ilişkiler gibi durumlarda sahip olunan benzerliklerin Türk dizilerine ilgiyi arttırdığını ifade etmişlerdir. Örneğin K3 kodlu katılımcı bu görüşünü "*İzlediğim filmlerden gözümde Türk kültürü Arnavut kültürüne benziyor*" şeklinde dile getirirken, K7 kodlu katılımcı "*Türkiye'deki adetler, ebeveyn ve çocuk davranışları gibi şeyler Arnavutluk'un kültürü ile benzer*" şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca katılımcılar, Arnavutça ve Türkçe arasındaki kelime benzerliklerinin de Türk dizilerine olan ilgiyi attırdığını belirtmişlerdir. K15 kodlu katılımcı bu benzerlikler ile ilgili tespitlerini şu cümleleriyle ifade etmiştir:

"Birçok benzer ortak kelime var. Mesela çanta (çantë), köfte(qofte) ve bakraç (bakraç) gibi kelimeler bunlardan bazılarıdır."

Gedizli (2019) de yaptığı bir çalışmada Arnavutça ve Türkçe arasında oldukça geniş bir yelpazede kelime benzerliği bulunduğu tespitinde bulunmuştur. Dolayısıyla Arnavutluk'ta Türk dizilerinin yoğun bir şekilde takip ediliyor olmasındaki başlıca etkenin kültürel ve dil ile ilgili benzerliklerin olduğu ifade edilebilir.

İkinci Alt Amaca Yönelik Bulgular

Arnavutluk'ta izlenen Türk dizilerinde Türk kültürüne dair dikkat çeken görüş ve frekans bilgileri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: Türk Kültürü ile İlgili Dikkat Çeken Unsurlar

Kültürel Unsurlar	f
Kültürel farklılıklar	10
Kültürel benzerlik	6
Yeme içme kültürü	5
Geleneksel yapı	4
Müzik	3
Samimi ilişkiler	3
Giyim	2
Saygı	2
Aile yapısı	2
Toplam	37

Katılımcılar, izledikleri Türk dizilerinde kültürel unsurlarla ilgili dikkatlerini çeken farkındalıkları çeşitli yönleriyle ifade etmişlerdir. Özellikle kültürel farklılıklar ve benzerlikler üzerinde yoğun bir şekilde durdukları gözlemlenmektedir. Katılımcılar Türk toplumuna ait kültürel farklılıkları; çay içme, kahvaltı yapma, kız isteme, nişan töreni, düğün ve el öpme gibi kavramlarla ifade etmişlerdir. Bahsi geçen kavramlar, dizi izleme sürecinde Arnavut kültüründe çok fazla yaygın olmadığı ve farklı şekillerde gerçekleştirildiği için en çok dikkat çeken unsurlar olmuştur. K13 kodlu katılımcı bu farklılığı “Çay içmelerini biz de Arnavutlukta böyle bir kültür yok” şeklinde ifade ederken K17 kodlu katılımcı “Türk kültürüyle ilgili bana en çok dikkatimi çeken düğünler oldu çünkü geldiğim yerden düğünler farklı oluyor” şeklinde belirtmiştir. Bunun yanı sıra katılımcıların örf ve âdetlerde büyük ölçüde benzerliklerle karşılaştıkları da gözlemlenmiştir. Ayrıca dizilerde Türk kültürüne ait geleneksel yapının geniş ve etkileyici bir şekilde işlenmesi, Türk kültürü ile ilgili merakın daha fazla artmasına olanak sağlamıştır. K6 kodlu katılımcı bu düşüncelerini “Türk kültürünün ilgi çekici bir sunumunu yapıyorlar ve bu da bir şekilde onu sevmemi ve Türk geleneği hakkında daha fazla bilgi edinme merakımı uyandırıyor” şeklinde ifade etmektedir. Dolayısıyla izlenen Türk dizileri, katılımcılar için yalnızca vakit geçirilen bir kurgu olarak kalmamakta aynı zamanda Türk kültürünü sevdiiren bir misyon da üstlenmektedir.

Bu bakımdan Türk kültürüne ait müzik türlerinin, yiyecek ve içeceklerin, giyim tarzının, aile yapısı ve sosyal ilişkilerin Arnavutların ilgisini çeken unsurları oluşturduğu düşünülmektedir. Örneğin K4 kodlu katılımcı dizilerde dikkatini çeken unsurları şu şekilde sıralamıştır: “Kıyafetler, şarkılar, kurallar, yemekler, sanatlar, festivalleri vb. ayrıca dikkatimi çekmiştir.” K20 kodlu katılımcı ise düşüncelerini “Türk dizileri genellikle, gelenekler, yemekler, geleneksel kıyafetler, aile ilişkileri ve kültürel değerler dahil olmak üzere Türk kültürüne ilişkin zengin görüntüler sunar” şeklinde ifade ederek Türk kültürüne ait unsurların dizilerde zengin bir içerikle ekranlara yansıtıldığını ve etkileyici bir yönünün olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca bazı katılımcılar, diziler yoluyla Türk toplumunun samimi ilişkiler yürüten bir kültürel yapıya ait olduğunu da ifade etmişlerdir. Bu konu ile ilgili K16 kodlu katılımcının “En çok dikkatimi çeken şey, insanlar arasında samimi sözcükler kullanılarak, hatta uzun zamandır birbirini

tanımayan insanlar arasında da bile abla, abi vb. gibi kelimeler kullanılarak oluşturulan yakınlık oldu” şeklindeki görüşleri bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Üçüncü Alt Amaca Yönelik Bulgular

Arnavutluk'ta izlenen Türk dizilerinde nesiller arası ilişkilere dair görüş ve frekans bilgileri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: Türk Kültüründe Nesiller Arası İlişkiler

Nesiller Arası İlişki	f
Aile bağlarının kuvvetli olması	9
Aile büyüklerinin söz sahibi olması	7
Aile büyüklerine saygı duyulması	4
Aile büyüklerinin kanaat önderi olması	2
Toplam	22

Katılımcılar Türk dizilerindeki nesiller arası ilişkiler ve aile büyüklerinin rolü üzerine yapmış oldukları gözlemlerde Türk aile yapı sisteminin saygı üzerine inşa edildiğini ve aile bağlarının kuvvetli olduğunu ifade etmişlerdir. K9 kodlu katılımcı aile yapısındaki bağı şu şekilde ifade etmektedir: “*Küçükler büyüklere karşı hep saygılıydı. Yetişkinlerin ailelerine ve çocuklarına bakması, hatta bazıları evlendikten veya kendi hayatlarını kurduktan sonra bile bunu yapmaya devam ediyordu.*”

Yorundan da anlaşılacağı üzere aileler arasındaki bağ o derece kuvvetlidir ki aile büyükleri çocuklarını evlendirdikten sonra dahi onlarla ilgilenmek ile kendilerini mesul tutmaktadır. Benzer şekilde çocuklar da büyüklerine karşı saygıda kusur etmemek üzerine bir kültür bilinci almaktadırlar. Nitekim Türk toplumunda çocuktan yalnızca özgüvenli olması ve sorumluluklarını yerine getirmesi değil, aynı zamanda aile büyüklerine saygılı olması beklenmekte ve bu durum yüksek oranda önemsenmektedir (Turgut, 2010). Bu anlayışı Arnavut katılımcıların da Türk dizilerinde öncelikli olarak fark ettikleri gözlemlenmektedir. K21 kodlu katılımcı “*İzlediğim her filmde yaşlının rolü çok önemli, yaşlının ne kadar değerli olduğunu, ona ne kadar saygı duyulduğunu her zaman göstermeye çalışıyorlar. Bu ahlaki sorumluluktan kaynaklanmaktadır*” şeklindeki ifadeleriyle Türk kültüründeki ahlaki anlayışa dikkatleri çekmektedir. K4 kodlu katılımcı ise aile büyüklerine gösterilen saygının kendisini etkilediğini şu sözleriyle ifade etmektedir “*İzlediğim dizilerin çoğunda Aile büyüklerin sözleri çok saygıyla karşılanıyor ve ben bundan çok etkilendim.*”

Bahsedilenlerden anlaşılacağı üzere Arnavut katılımcılar Türk toplumunda nesiller arası ilişkilerde saygının önemli bir rol oynadığı ve aile büyüklerinin kanaat önderi olduğu düşüncesinde olduklarını belirtmişlerdir. Fakat bazı katılımcılar, aile büyüklerine verilen bu önemden dolayı ailedeki diğer fertlerin bireyselliklerini çok fazla ortaya koyma imkânı bulamadıklarını dolaylı bir şekilde ifade etmiştir. K10 kodlu katılımcı düşüncelerini “*Aile büyüklerine çok saygı ve değer verilmiştir. Aile büyükleri (dede-nine) ailenin yönetici ve karar vericileridir. Onların sözü dinlenir ve onların sözünden çıkılmaz. Koyduğu kurallar ve verdiği emirler yerine getirilir*” şeklinde ifade ederken K7 kodlu katılımcı “*En büyüğün sözünün her zaman bir emir olduğunu düşünüyorum, özellikle de erkeklerden*” şeklinde dile getirmiştir. Dolayısıyla Arnavut katılımcılar için bu durum biraz fazla otoriter gibi

görülmektedir. Fakat Türk toplumda yaşlıların statü ve değeri vefat edinceye dek korunmaktadır (Ceylan, 2018). Bu bakımdan katılımcılar diziler aracılığıyla bu durumun Türk kültürünün olağan bir parçası olduğunu fark etme imkânı bulacakları düşünülmektedir.

Dördüncü Alt Amaca Yönelik Bulgular

Arnavutluk'ta izlenen Türk dizilerinde dikkat çeken âdetlere dair görüş ve frekans bilgileri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: Türk Kültürü ile İlgili Dikkat Çeken Âdetler

Âdetler	f
Düğün	8
Kına gecesi	4
Tuzlu Kahve – kız isteme	5
El öpme	5
Misafirperverlik	4
Bayram seremonisi	2
Toplam	28

Türk dizilerini izlerken katılımcıların dikkatleri büyük ölçüde düğün, kına ve kız isteme gibi âdetler üzerine yoğunlaşmıştır. Bundaki başlıca etkenlerden birisi Türk kültürünün Arnavut kültüründeki ritüellerden farklılık arz etmesidir. Bu nedenledir ki K16 kodlu katılımcının dizide dikkatini çeken başlıca unsur tuzlu kahve içme faslı olmuştur;

“İzlediğim dizilerde Türk kültürlerinden en çok ilgimi çeken kız istemeye gidince damada tuzlu kahve ikram ediliyordu ve bu bana çok ilgimi çekmişti çünkü yaşadım ülkede kız istemeye gidince damada tuzlu kahve ikram edilmiyor.”

Görüldüğü üzere Arnavut katılımcılar, kendi kültürlerinde olmayan ya da çok sık görülmeyen şeylere yoğunlaşmaktadır. Nitekim damada tuzlu kahve içirme geleneği Türk kültürü içerisinde zaman içerisinde oluşmuş ve kendi anlamını gelenek içerisinde üretmiştir. Başka bir topluluğa gidildiğinde kahve içme ritüeli değişecek ve dikkat çekici bir nitelik kazanacaktır. Örneğin Kırgızlarda erkek tarafı kız istemeye giderken özel hazırladıkları tandır ekmeğini yanlarında götürmekte ve kız tarafı teklifi kabul ederse getirilen ekmek ev sahibi tarafından parçalanarak hep birlikte yenmektedir (Deveci, 2023). Kazaklarda ise erkek tarafının kız isteme teklifi kabul edilirse kahve ikram edilmekte ve kız verilmezse çay ikram edilmektedir (Deveci, 2023). Dolayısıyla her bölgenin kendisine has bir ritüeli bulunmaktadır. Arnavutluk bölgesinde bu tarz kız isteme âdetleri olmadığı için dizilerde dikkat çekmekte ve kültür aktarımı açısından etkili olabilmektedir.

Dizilerde dikkati çeken bir diğer âdet, takı töreni ve kına gecesi olmuştur. Nitekim düğünlerde geline kına yakmak, başı üzerinde kına ve yanan mumları çevirmek gibi âdetlerin Türk kültüründe önemli bir yeri vardır (Ak, 2020). Dizilerde de bu geleneğe geniş bir şekilde yer verilmektedir. Bu durum ise katılımcıların haliyle ilgisini çekmektedir. K22 kodlu katılımcı ilgisini çeken durumu şu şekilde ifade etmektedir; *“İzlediğim dizilerde dikkatimi çeken düğün âdetleri olmuştur. Mesela takı töreni ve kına gecesi. Başka bir âdet daha kolonyanın çok kullanımı.”*

Katılımcının ifadelerden de anlaşılacağı üzere düğünlerin birer parçası hâline gelen takı törenleri, kına gecesi eğlenceleri ve misafirler için ikram edilen kolonya, Arnavut kültüründen farklılık arz etmektedir. Ayrıca bayramlaşmalar ve özel günlerde yaygın bir şekilde görülen el öpme adetlerinin de Arnavut kültüründe farklılık göstermekte ve Türk dizilerinde dikkat çektiği anlaşılmaktadır. Örneğin K7 kodlu katılımcı bu nedenle bayram seremonisini enteresan bulduğunu ifade etmektedir. K13 kodlu katılımcı ise el öpme âdetinin kendilerinde olmadığını ve dizilerde gördükçe ilgisini çektiğini belirtmektedir. Bazı katılımcılar el öpme âdetini farklı bulmanın yanı sıra sempatik de bulmaktadır. K16 katılımcı bu konu ile ilgili duygularını şu şekilde ifade etmektedir; “*En çok hoş bulduğum gelenek büyüklerin elin öpülmesidir.*”

Türk dizilerinin katılımcılara aktardığı ve Türk kültürüne dair öğrettiği önemli etkenlerden birisinin de misafirperverlik olduğu ifade edilebilir. Katılımcıların diziler aracılığıyla Türk misafirperverliğinden etkilendikleri tespit edilmektedir. K2 kodlu katılımcı bu hislerini “*Türkler çok misafirperver ve bu özellik, karakterlerin her zaman yardıma hazır olduğu ve misafirleri samimiyetle karşıladığı Türk dizilerinde de görülmektedir.*” şeklinde dile getirmektedir.

Beşinci Alt Amaca Yönelik Bulgular

Arnavutluk'ta izlenen Türk dizilerinde dikkat çeken tarihi olaylara dair görüş ve frekans bilgileri Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5: Türk Tarihi ile İlgili Dikkat Çeken Unsurlar

Tarihi Unsurlar	f
Osmanlı Devleti	12
Önemli şahsiyetler	5
Vatan sevgisi	4
Yönetim biçimi	3
Cumhuriyet	2
Toplam	26

Belgesel niteliği taşıyan geçmiş kaynaklı tarihi dönem dizileri toplum içerisinde her geçen gün daha fazla ilgi görmeye başlamıştır. Hatta zaman içerisinde bu ilginin belirli bir tarih ve kültür bilincine dönüşmeye başladığı da görülmektedir (Ocak & Selimoğlu, 2016). Öyle ki izleyicilerin dizilerdeki tarihî dönemleri araştırdığı ve yaşanan olayları analiz etmeye başladıkları tespit edilmiştir. Bu durum yalnızca Türkiye ile sınırlı kalmamış, dizilerin yoğun bir şekilde izlendiği Arnavutluk'ta da etkisini göstermiştir. Diziler aracılığıyla Arnavutluk'ta Türkiye ve Türk tarihi ile ilgili daha fazla bilgi edinebilmek için bireylerin Türkçe öğrenmeye başladıkları dahi görülmüştür.

Türkoloji bölümlerinde eğitim alanların ise izledikleri diziler aracılığıyla Türk tarihine ve sosyo-kültürel hayatına daha ayrıntılı bakabildikleri düşünülmektedir. Çalışmada katılımcıların Türk tarihi ile ilgili dizilerde Osmanlı İmparatorluğu'nun nasıl ortaya çıktığı ve modern Türkiye'nin doğuşu ile ilgili süreçleri gözlemledikleri anlaşılmaktadır. K11 kodlu katılımcı bu iki ayrı dönem ile ilgili farkındalığını şu şekilde ifade etmektedir “*Tarihteki en büyük imparatorluklardan birinin nasıl ortaya çıktığını ve ne kadar başarılı olduğunu ve modern Türkiye'nin nasıl ortaya çıktığını izlemek çok ilginçti.*”

Katılımcı izlediği farklı dizilerden bir sentez oluşturabilmekte, Türk tarihi dönem ve devirleri ile ilgili çeşitli izlenimler edinebilmektedir. Ayrıca katılımcıların diziler aracılığıyla Türk tarihinde önemli yeri olan kişiler ile ilgili farkındalıklar da geliştirdiği tespit edilebilmektedir. K2 kodlu katılımcı önemli olay ve şahsiyetlere yönelik geliştirdiği farkındalığı şu şekilde belirtmektedir: “Örneğin *"Diriliş: Ertuğrul"* ve *"Kuruluş: Osman"* gibi diziler Osmanlı Devleti'nin kuruluş tarihini ve topraklarını genişletme savaşlarını konu alıyor. Bu dizilerde tarihi olaylar, büyük şahsiyetler ve muhteşem savaşlar yer aldı. Benim için Türk tarihi ve onun kültürlerini şekillendirmedeki rolü hakkında daha fazla bilgi edinmek oldukça enteresandır.” K21 kodlu katılımcı ise dizilerde yer alan karakterler aracılığıyla Türk kimliğinin nasıl oluştuğu hakkında önemli fikirler edindiğini şu sözlerle dile getirmiştir; “*Türk dizilerde gösterilen karakterler ve olaylar sayesinde Türk kimliğinin bazı temel yönlerinin yüzyıllar boyunca nasıl oluştuğu ve geliştiği hakkında daha net bir fikir sahibi oldum.*”

Türk dizilerinin Arnavutluk'ta yaşayanlar için Türk tarihine karşı dikkate değer farkındalıklar geliştirmelerine ve yönetim biçimi ile ilgili fikir sahibi olmalarına imkân sağladığı düşünülmektedir. Örneğin K4 kodlu katılımcı “*Osmanlı imparatorluğu ile ilgili yapılmış dizileri izledim ve Osmanlı Devleti'nin yönetim tarzı ve o denemdeki gücü beni etkiledi.*” şeklinde Osmanlı dönemindeki yönetim tarzı ile ilgili fikirlerini ortaya koymuştur.

Çalışmada katılımcıların cumhuriyetin kuruluş süreci ile ilgili büyük mücadeleler verildiğini diziler aracılığıyla gözlemlediği de tespit edilmektedir. Örneğin K17 kodlu katılımcı “*Aklımda kalan şey eskiden Türkiye Cumhuriyeti için çok çabalamışlar çokça savaşları başarmışlar ve huzurlu bir ülke elde etmişlerdir.*” şeklindeki sözleriyle cumhuriyetin temellerinin atılış sürecine yönelik ne tür gayretler verildiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla dizilerin bireylere başarılı bir şekilde tarih kültürü ile ilgili aktarımlar yaptığı görülmektedir. Ayrıca katılımcıların vatan sevgisine dair izlenimler edindiği de ifade edilebilir. K15 kodlu katılımcı, dizilerden edindiği izlenimlerle Türklerin vatanperverliği ile ilgili şunları söylemektedir: “*En çok dikkatimi çeken Türk milleti vatansever bir millettir. Bu topraklar için çok kan döktüler, kendini feda ettiler.*”

Görüldüğü üzere bireyler diziler aracılığıyla toplumun ve dönemin kültürel yapısı, insanların yaşam tarzları, âdet ve geleneklerine ilişkin oldukça geniş bir ölçekte bilgiler edinebilmektedir.

Altıncı Alt Amaca Yönelik Bulgular

Arnavutluk'ta izlenen Türk dizilerinde Türk müziğine dair dikkat çeken şarkı ve şarkıcılara dair görüş ve frekans bilgileri Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6: Türk Müziğinde İlgi Çeken Şarkı ve Şarkıcılar

Dizi Müzikleri ve Şarkıcılar	f
Dizi müzikleri	11
Ezel	3
Siyah Beyaz Aşk	2
Diriliş Ertuğrul	1
Acı Hayat	1
Kuzey Güney	1
Erkenci Kuş	1

Çilek Kokusu	1
Kurtlar Vadisi	1
Şarkıcılar	15
Sezen Aksu	3
Cem Belevi	3
Toygar Işıklı	2
Mert Demir	1
Cem Adrian	1
Mustafa Ceceli	1
Öykü Gürman	1
Yalın	1
Rafet El Roman	1
Pera	1
Toplam	26

Müzik ve kültür, farklı coğrafyalarda iç içe geçmiş bir dokuyu temsil etmektedir. Müzik, içinde bulunduğu kültürel yapıyı yansıtırken aynı zamanda etkilemekte ve kendisi de bu yapıdan etkilenmektedir. Dolayısıyla dizilerde kullanılan müzikler bir topluluğun sanat ve estetik anlayışını da çeşitli boyutlarıyla yansıtmakta ve yaygınlaşmasına katkı sağlamaktadır. Bu durum Türkiye’de olduğu gibi yayınlandığı ülkelerde de belirgin bir şekilde görülmektedir. Özellikle dizide kullanılan eserler dijital platformlarda çok sık bir şekilde dinlenilmekte ve indirilmektedir (Fidan, 2018). Arnavutluk da bu ülkelerden birisidir. Öyle ki K2 kodlu katılımcının “*Evet dizi sayesinde birçok şarkıcı tanıdım ve bugün bile şarkılar duyulmaya devam ediyor*” şeklindeki ifadelerinde de görüleceği üzere pek çok şarkı ve şarkıcı, diziler aracılığıyla bilinmeye ve dinlenilmeye başlamıştır. Hatta bu şarkıların bireylerde derin izler bıraktığı da düşünülmektedir. K6 kodlu katılımcı *Siyah Beyaz Aşk* dizisindeki müzikten o derece etkilenmiştir ki dizideki şarkıların hepsini diğerlerinden ayrı tutmaya başlamıştır; “*Çok şarkı tanıdım, ama siyah beyaz aşk dizisinin şarkılarını ayırırım, diğer dizilerden farklı bir etki yarattılar.*”

Katılımcının da ifade ettiği gibi dizi müzikleri bireyler üzerinde etki oluşturmakta ve Türk kültürünün bir parçası hâline gelen şarkı ve müzisyenleri tanımalarına olanak sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında katılımcıların dizilerden Türk toplumunda önemli bir yeri olan ve müzik dünyası içerisinde bir ekol hâline gelen kişilikleri tanıdıkları ifade edilebilir. Sezen Aksu bu isimlerden birisidir. K3 kodlu katılımcı izlediği dizide Sezen Aksu’yu *Yalnızlık Senfonisi* şarkısı ile tanımaya başladığını şu cümleleriyle ifade etmiştir: “*İzlediğim dizilerden en sevdiğim şarkı Sezen Aksu tarafından söylenmiş Yalnızlık Senfonisi’dir.*” K9 kodlu katılımcı ise K3 kodlu katılımcı gibi en beğendiği şarkıcılardan birisi olan Sezen Aksu ile ilgili beğenisini şu şekilde ifade etmiştir; “*En çok dinlediğim ve şarkılarını çok beğendim şarkıcı Sezen Aksudur.*”

Paker’in (2011) yapmış olduğu çalışmaya göre “*Sezen Aksu şarkılarında duygusal hayat, mahrem ve içsel yaşantı olmaktan çıkarak günlük hayatın deneyimleri halinde nesneleşmektedir.*” Dolayısıyla bu çalışmadan yola çıkarak katılımcıların dizi izlerken yalnızca şarkıyı dinlemekle kalmadıkları, aynı zamanda Türk toplumunun günlük yaşamına, ilgilerine, beklentilerine, hüznlerine de şahit oldukları ve duygudaşlık bağı kurdukları ifade edilebilir.

Katılımcıların duygudaşlık hissi kurduğu diğer isimler arasında Toygar Işıklı, Cem Belevi, Cem Adrian, Mustafa Ceceli, Mert Demir, Öykü Gürman, Yalın ve Rafet El Roman gibi

isimler yer almaktadır. Katılımcılar bu isimleri büyük ölçüde dizilerden tanıdıklarını ifade etmişlerdir. K4 kodlu katılımcı Cem Belevi'yi *İnadına Aşk* dizisi ile tanıdığını şu şekilde belirtmektedir: “*İnadına Aşk* dizisinde oynayan ünlü şarkıcı Cem Belevi'yi bu dizi sayesinde tanıdım.” K14 kodlu katılımcı ise *Sana Bir Sır Vereceğim* dizisi ile Cem Adrian'ı tanıdığını “*Türk dizilerinden dinlediğim ve beğendiğim birçok müziğim var ama öne çıkarabileceklerim arasında SBSV dizisinden Cem Adrian-Herkes Gider Mi'dir*” sözleriyle ifade etmektedir. K19 kodlu katılımcı son dönemde geniş bir izleyici kitlesine hitap eden *Yalı Çapkını* dizisiyle Mert Demir'in seslendirdiği şarkı ile ilgili düşüncelerini şu cümleleriyle dile getirmektedir; “*Türk dizileri izlediğimde en sevdiğim şarkı Mert Demirin söylediği Ateşe Düştüm*” şarkısıdır. Katılımcıların ifadelerinden de anlaşılacağı gibi Türk toplumunun ortaya koyduğu ve ürettiği sanat ürünleri diziler aracılığıyla diğer milletlere kolaylıkla aktarabilmekte ve arada kültürel bir bağ oluşturabilmektedir.

Yedinci Alt Amaca Yönelik Bulgular

Arnavutluk'ta izlenen Türk dizilerinde dikkat çeken bölge ve şehirlere dair görüş ve frekans bilgileri Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7: Dikkat Çeken Bölge ve Şehirler

Bölge ve Şehirler	f
Karadeniz Bölgesi	5
Trabzon	4
Rize	1
Marmara Bölgesi	24
İstanbul	16
Bursa	5
Çanakkale	2
Edirne	1
Ege Bölgesi	12
İzmir	7
Bodrum	3
Pamukkale	2
İç Anadolu Bölgesi	18
Kapadokya	8
Ankara	8
Konya	1
Eskişehir	1
Güney Doğu Anadolu Bölgesi	6
Mardin	6
Akdeniz Bölgesi	8
Antalya	7
Adana	1
Toplam	73

Milletlerin nezdinde her ülkenin ve o ülkedeki belirli şehirlerin çeşitli imajları vardır. Ülkeler üzerindeki bu izlenimleri oluşturan faktörler arasında ülkeye olan ziyaretler, ülkenin ekonomik alt yapısı, ülkenin tarihî ve kültürel değerleri gibi unsurlar yer almaktadır. Bu unsurların ise günümüzde özellikle medya araçları yoluyla ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Yumuşak güç olarak da bilinen bu durumu Türkiye'nin de 2000'li yıllardan itibaren etkili kullanmaya başladığı ve Türk kültürüne ait birçok unsuru diziler aracılığıyla aktardığı

bilinmektedir (Aktaş, 2024). Bu unsurların aktarıldığı ülkelerden birisinin de Arnavutluk olduğu düşünülmektedir. Nitekim yapılan çalışmada Arnavutluk'ta yayınlanan diziler aracılığıyla Türk kültürüne ve şehirlerine yönelik olan ilginin her geçen gün arttığı tespit edilmiştir. Katılımcılar, izledikleri diziler yoluyla Türk şehirlerini ve kültürünü merak etmeye başladıklarını ifade etmişlerdir. Hatta kimi katılımcılar izledikleri dizilerdeki şehirleri merak ederek Türkiye'ye seyahat gerçekleştirmişlerdir. K2 kodlu katılımcı İstanbul ve Kapadokya'ya gerçekleştirdiği seyahati şu şekilde ifade etmektedir: *“Takip ettiğim Türk dizilerinden esinlenerek ziyaret ettiğim şehirler İstanbul ve Kapadokya'dır. Ancak ziyaret etmek istediğim şehir Mardin'dir”*

K3 kodlu katılımcı ise izlediği dizilerden esinlenerek gitmek istediği ve gittiği şehirleri şu ifadelerle belirtmiştir: *“Şu ana kadar izlediğim dizilerden esinlenerek İzmir'i ziyaret etmeyi çok istiyorum. Şu ana kadar gezdiğim yerler İstanbul (Türk dizilerinde sıkça karşılaşılan şehir), Edirne, Bursa ve Çanakkale.”*

Katılımcıların büyük çoğunluğu İstanbul'u ziyaret etmek istemiş ve ziyaretlerde bulunmuştur. Bu ziyaretler sürecinde İstanbul'un kültürel kimliğini sembolize eden camileri, kuleleri ve meydanları tanıma fırsatı bulmuşlardır. K21 kodlu katılımcı, yakalamış olduğu bu fırsatı ve dikkatini çeken kültürel unsurları şekilde ifade etmektedir: *“Dizilerde gördüğüm ve en çok beğendim şehir tabikide İstanbul olmuştur. İstanbulu birkaç kez ziyaret etme şansım oldu. İstanbulda Kız Kulesi ve Galata Kulesi ve Eminönü meydanı dikkatimi çekmişti.”*

İstanbul'la birlikte Kapadokya, Ankara, İzmir, Antalya ve Mardin gibi şehirlerin de katılımcılar tarafından genel olarak bilindiği ve ön plana çıkan şehirler arasında olduğu anlaşılmaktadır. Bu bakımdan dizilerin geçtiği bölgeler ve yöreler izleyicileri etkilemekte ve izleyicilerde merak duygusu oluşturmaktadır. Örneğin katılımcıların Kapadokya olarak nitelendirdikleri bölgede görmek istedikleri yer Peribacaları olmuştur. Nitekim dizilerde Kapadokya'yı sembolize eden ve zihinlerde uyandırılan görsel, büyük ölçüde peribacaları ve uçan balonlar olmaktadır. Benzer şekilde katılımcılar Pamukkale travertenlerini görmek istediklerini belirtirken şehir ismi yazmamışlardır. Dizilerde genel olarak Denizli'den ziyade Pamukkale travertenlerinin ismi ön plana çıkarılmaktadır. Bu da katılımcıların algılarını ve ilgilerini etkilediği kanısı oluşturmaktadır.

Sekizinci Alt Amaca Yönelik Bulgular

Arnavutluk'ta izlenen Türk dizilerinin Türkiye'de yaşama düşüncesi oluşturmaya yönelik görüş ve frekans bilgileri Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8: Türkiye'de Yaşama Düşüncesi ve Nedenleri

Türkiye'de Yaşama Düşüncesi	f
Eğitimin kalitesi	8
Merak uyandırıcı olması	4
Türk kültürünü keşfetme isteği	4
Coğrafya ve insanlarını beğenme	3
Güvenli bir yer olması	2
Ortak kültür	1
Toplam	22

Türk dizleri izleyiciler üzerinde Türkiye ve Türklere dair toplumsal ve kültürel yaşam ile ilgili çeşitli algılar oluşturmaktadır. Balkanlarda bu algının büyük ölçüde olumlu boyutlarda olduğu görülmektedir. Bilgiç ve Akyürek'in (2012) yaptığı çalışmada Arnavutluk'ta bu olumlu etkinin neticeleri olarak Türkiye'yi ziyaret etme, Türkiye'de öğrenim görme, bir Türk ile arkadaş olma ve Türkiye'de çalışma isteği öne çıkmaktadır. Araştırmada yer alan katılımcılar da benzer şekilde izledikleri dizilerden Türkiye ile ilgili meraklarının arttığını, kültürel coğrafyasını keşfetmek istediklerini ve eğitimlerini Türkiye'de almak istediklerini ifade etmişlerdir.

Çalışmada katılımcıların çoğunluğu eğitimin kalitesinden dolayı Türkiye'ye gelmek ve eğitimlerini burada almak istemişlerdir. K22 kodlu katılımcı dizilerde gözlemediği eğitim ile ilgili içeriklerden yola çıkarak yükseköğretimini Türkiye'de devam ettirme isteğini şu şekilde dile getirmektedir: *“Yüksek öğretimi Türkiye'de devam etmek isterdim çünkü bu bana Türk literatürün hakkında daha fazla bilgi edinme fırsatı verirdi.”*

K15 kodlu katılımcı *“Türkiyede okumak isterdim. Çünkü Türkiye çok güzel bir yer ve eğitim seviyesi çok yüksek”* şeklindeki düşünceleriyle dizilerden eğitim sistemi ile edindiği intibaları ifade etmiştir. Benzer şekilde K19 kodlu katılımcı Türkiye'deki eğitim kalitesi ile ilgili edindiği gözlemlerini şu şekilde ifade etmiştir: *“Daha iyi bir eğitim, daha iyi bir okul, öğretmenlik becerileri ve daha iyi bir gelir için daha fazla fırsat olduğunu düşünüyorum.”*

Katılımcıların eğitim kalitesinin yanı sıra kültür ve yaşam tarzı için Türkiye'de yaşamak istedikleri de gözlemlenmektedir. K21 kodlu katılımcı bu isteğini şu cümleleriyle ifade etmektedir: *“Türkiye'de okumayı ya da yaşamayı gerçekten çok istiyorum, hatta yakın gelecekte aklımda olan ülkelerden biri. Türkiye'yi, özellikle de İstanbul'u gerçekten çok seviyorum. Kültürü, yaşam tarzını, giyimi, yemekleri, dili, şarkıları ve kültürün diğer tüm unsurlarını da ayrıca seviyorum”*

Türk halkına karşı edindiği intibalar ve izlenimler nedeniyle de katılımcıların Türkiye'de yaşamak istedikleri tespit edilmektedir. K14 kodlu katılımcı *“Türkiye'de yaşama isterim, çünkü çok güzel bir yer ve Türk halkını seviyorum”* şeklindeki ifadeleriyle Türk halkına duyduğu sempatiyi dile getirmiştir. K8 kodlu katılımcı ise diziler aracılığıyla tanıma imkânı bulduğu yaşamları keşfetme isteği ile Türkiye'de yaşamak istediğini şu cümlelerle ifade etmektedir: *“Türk dizileri Türkiye kültürü ve yaşamı ile ilgili bende merak uyandırdı. İçerikleri güzel manzaralar, enteresan gelenekler ve sıcak aile ortamı sunuyordu. Diziler aracıyla Türk kültürünü dokunmuş oldum ve bu onların hayatları ilgili daha çok keşfetme isteği bende uyandırdı.”*

Katılımcıların ifadelerinden de anlaşılacağı üzere diziler Türkiye'de yaşama isteğini arttıran önemli etkenlerin başında gelmektedir. Diğer bir ifade ile Türk kültürünü, coğrafyasını ve değerlerini Arnavutlara sevdiren ve etkileşimi arttıran bir araçtır. Dolayısıyla kültür elçiliği yapma potansiyeline sahip olan Türk dizileri, sadece eğlence değil aynı zamanda kültürel etkileşim ve anlayışın artmasına da önemli katkılar sunmaktadır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Televizyon dizileri, kültür aktarımında kritik bir rol oynamaktadır. Bu diziler, izleyicilere farklı kültürleri, yaşam tarzlarını ve değerleri tanıtarak geniş bir bakış açısı sunmaktadır. İzleyiciler, karakterler aracılığıyla başka toplumları ve yaşam biçimlerini daha yakından gözlemleyerek empati kurabilmektedir. Ayrıca farklı bir kültürü tanımak isteyenler için de televizyon dizileri her geçen gün giderek önem kazanmakta ve yeni bir dil ve kültür aktarım aracı olarak karşımıza çıkmaktadır (İnan, 2012). Zira İşcan (2011), Okumuş ve Demir (2014) ve Zeytinkaya (2018) gerçekleştirmiş olduğu çalışmada Türk dizi ve filmlerinin Türk kültürünün tanınmasında olumlu bir rol oynadığı ve bireylerin dört temel becerilerini geliştirmelerine katkı sağladığı yönünde tespitlerde bulunmuşlardır. Panjeta (2014) ise Türk dizilerinin etkisiyle Balkan halklarının Türkçeye olan ilgisinin arttığını ve Türkçe kurslarının sayısında bir artış yaşandığını ifade etmiştir. Benzer şekilde Sulaj (2019) da Balkanlardaki bireylerin Türk dizileriyle birlikte Türkçe öğrenmeye başladıklarını tespit etmiştir. Yanardağoğlu ve Karam (2013) ve Sejfula (2022) ise çalışmasında izleyicilerin Türk dizilerini kendi kültürel değerlerine yakın buldukları için izledikleri yönünde bir sonuca ulaşmıştır. Çaylı Rahte (2017) da benzer şekilde diziler aracılığıyla bireylerin Türkiye ve Türk kültürü ile bağlarını korumaya devam ettikleri yönünde bir tespitte bulunmuştur. Akova (2019) Sırbistan, Karadağ ve Bosna Hersek örneklemleri üzerinden ele aldığı çalışmasında izleyicilerin Türk kültürüne duydukları yakınlıklardan dolayı dizilerdeki gibi davranmaya ve hareket etmeye başladıklarını ifade etmektedir. Straubhaar'ın (1991) da belirttiği gibi izleyiciler, medya ürünleri arasında bir tercihte bulunurken kendi kültürlerine en yakın olan ürünleri tercih etmektedirler. Dolayısıyla yapılan çalışmalardan da anlaşılacağı üzere Balkan ülkelerinde Türk dizilerinin tercih edilmesi önemli ölçüde iki ülkenin kültürel yakınlığı ile doğrudan bağlantılıdır. Bu bakımdan çalışmada Türk dizilerinin bu kültürel yakınlıkları hangi ölçülerde aktardığı ve bireyleri etkileyerek ne tür etkileşimlerin ortaya çıkmasına olanak sağladığı ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu sebeple Türk dizilerinin en çok izlendiği ülkelerden birisi olan Arnavutluk'taki Türk dizilerinin hangi yönleriyle izleyicileri etkilediği tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada öncelikli olarak Arnavut katılımcıların izledikleri diziler üzerinden dizilerin hangi yıllara ait olduğu ve hangi oranlarda izlendiği ortaya koyulmaya çalışılmıştır. İzlenen diziler ele alındığında 2005 yapımı dizilerden itibaren katılımcıların Türk dizilerini izlemeye başladıkları ve 2015 yapımı dizilerden itibaren Türk dizilerine olan ilgide bir artışın yaşandığı tespit edilmiştir. Ayrıca dizilerin yayınlandığı yıl ile Arnavutluk'ta yayına girdiği yıl ve internetten izlenme sürecinin başladığı yıllar da değişkenlik gösterdiği için Türk dizileri gecikmeli olarak Arnavutluk'ta izlenmeye başlamıştır. Son yıllarda internetten izlenme oranlarının artmasıyla bu durum değişmiş ve katılımcılar dizileri sezon içerisinde takip edebilmeye başlamışlardır.

Dizilerdeki kültürel unsurların dikkat çekme durumu ele alındığında katılımcıların kültürel farklılıklar ve benzerlikler üzerinde yoğunlaştıkları tespit edilmektedir. Yeme içme kültürü, çayın yaygın bir şekilde tüketimi, el öpme adeti, düğün seremonileri ve bireyler arası ilişkiler Arnavut katılımcıların büyük ölçüde dikkatlerini çeken unsurları oluşturmaktadır.

Dizilerde ekrana yansıyan nesiller arası ilişkiler ve Türk aile yapısının da katılımcıların dikkatini çeken konular arasında olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle Türk aile yapısındaki

kuvvetli bağlar, aile büyüklerine duyulan saygı ve onların birer kanaat önderi olarak kabul edilmesi katılımcılar açısından oldukça dikkat çekici olmuştur. Ancak bu konuların dizlerde kısmi olarak olumsuz intibalara da yol açtığı tespit edilmiştir. Kimi katılımcılar, izledikleri dizlerden aile büyüklerinin çok fazla söz sahibi olduğu ve ailenin diğer fertlerinin bireysel kimliklerini ortaya koyma fırsatı bulamadığı anlayışına sahip olmuşlardır. Fakat bu anlayışın büyük ölçüde bazı dizlerin izlenme oranını arttırmak için dikkat çekmeye yönelik abartılara dayandığı gözlemlenmiştir.

Tarihî Türk dizileriyle katılımcıların Türk tarihinin çeşitli dönemlerini, önemli şahsiyetlerini ve yönetim şekillerini tanımaya başladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne geçiş süreci ile ilgili farklı düzeylerde bilgi edindikleri ve Türk tarihi üzerinden kültür aktarımı gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca tarihî dönemlere ilişkin daha ayrıntılı bilgi edinebilmek için Türkçe de öğrenme çabasına girmişlerdir.

Katılımcıların dizi içeriklerinin yanı sıra kültür içerisinde gelişen müzik kültürüne de diziler aracılığıyla aşina oldukları anlaşılmaktadır. Nitekim katılımcılar Türk toplumunun hissiyatını yansıtan ve beğenisini kazanan pek çok sanatçıyı ve eserlerini dizi müziklerinden tanıyarak dinlemeye başlamış ve toplumun günlük yaşamına, beklentilerine ve hüznlerine dair yeni izlenimler edinmişlerdir. Yeğin (2024) ve Çaylı Rahte (2017) de yapmış olduğu çalışmada benzer şekilde dizi müziklerinin Türk diline, Türk sanatçılara ve şarkılarına karşı olumlu tutumlar gerçekleştirdiği tespitinde bulunmuştur.

Diziler katılımcılarda Türk toplumunun kültürel yaşantısının şehir hayatına nasıl yansıdığını ve şehirlerin silüetlerine nasıl aktarıldığını görme eğilimi de uyandırmıştır. Özellikle şehirlerin tarihi ve mimari yapısı katılımcıların dizilerden görerek gitmek istedikleri yerleri oluşturmuştur. Mimari yapının yanı sıra Kapadokya gibi doğal kayaç yapılarının ve Bodrum gibi sahil kesimlerinin de katılımcılarda hayranlık uyandırdığı gözlemlenmiştir. Ayrıca şehirlere duyulan hayranlık hissinin yalnızca görme isteğiyle kalmadığı, kültürel yakınlık hissi uyandırdığı da tespit edilmiştir. Zira katılımcılar Türk ve Arnavut toplumlarının pek çok ortak kültürel paydada birleşebiliyor olduğunu ve bu sebeple dizilerde izledikleri yerleri kendilerine yakın hissettiklerini ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Nuroğlu (2013) da Türk dizilerinin Balkan ülkelerindeki izleyicileri önemli ölçüde Türkiye'yi ziyaret etmeye yönlendirdiği tespitinde bulunmuştur. Al Tamimi (2012) ise yaptığı çalışmada Türkiye'ye gelen turist sayısındaki artışın doğal ve tarihi güzellikler ile birlikte dizilerin etkisiyle de sağlandığı görüşündedir.

Katılımcılar izledikleri diziler ile Türkiye'yi ve Türk kültürünü araştırmaya başladıklarında duydukları ilgi, onları Türkiye'de eğitim almaya da yönlendirmiştir. Öyle ki katılımcılar gitmek istedikleri üniversiteleri tercih ederken dizilerde gördükleri ve aşina oldukları şehirleri tercih etmişlerdir. Bu da dizilerin Arnavut katılımcıları yönlendirmede önemli bir etken olduğunu göstermektedir. Ayrıca Türk dili ve kültürünün öğrenilmesinde de teşvik edici bir eğilim oluşturmuştur.

Sonuç olarak Arnavutluk'ta izlenen Türk dizileri, katılımcılara Türk milletinin kültürel değerlerini daha iyi gözlemlene imkânı sağlamış ve katılımcıların Türkçeyi doğru ve etkili bir şekilde konuşmalarında önemli rol oynamıştır. Bu bağlamda dizilerden daha etkili bir şekilde faydalanılabilmek ve öğretim sürecinde kullanabilmek adına seviyelere ve temalara uygun bir

şekilde sınıflandırmalar yapılabileceği düşünülmektedir. Zira bireylerin bu sayede Türk kültür ve değerlerini belirli aşamalarda görecelik ve gözlemleyerek kavrama imkânı bulabilecekleri öngörülmektedir. Özellikle Türkiye'deki şehirler üzerinden bölgelere göre giyim, yemek, tarihi mekanlar ile ilgili bilgi sahibi olabilecekleri ve farkındalıklar geliştirebilecekleri etkinlikler geliştirilerek diziler üzerinden kültür aktarımı yapılmasının önemli katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir. Benzer şekilde şarkılar üzerinden de Türk toplumunun his dünyası ile teması kurulabileceği ve bu sebeple kültür aktarımı sürecinde dizilerdeki şarkılardan da faydalanılmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

Yazarlık Katkısı

Bu araştırma tek yazarlı olarak yürütülmüştür.

Etik Kurul Beyanı

Kurul Adı: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu

Karar Tarihi: 01/03/2024

Belge Numarası: 03/22

KAYNAKÇA

- Ak, E. (2020). *Tarihsel süreç içerisinde düğün ve bir eylem sahası olarak düğün törenleri* (Tez No: 627500) [Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Akova, S. (2019). *Türk dizilerinin Balkanlar'daki etkileri*. Berikan Yayınevi.
- Aktaş, A. (2024). Kırgızistan'da yayınlanan Türk dizilerinin yumuşak güç ekseninde değerlendirilmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(2), 550-559. <https://doi.org/10.33206/mjss.1335996>
- Al Tamimi, J. (2012 April 2). *Challenge of the Turkish soap operas*. Gulf News. Retrieved from <http://gulfnews.com/business/features/challenge-of-the-turkish-soap-operas-1.1002249>
- Arbatlı, M. S., & Kurar, İ. (2015). Türk dizilerinin Kazak-Türk kültürel etkileşimine ve Türkçenin yaygınlaşmasına etkisi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature And History of Turkish or Turkic*, 10 (2), 31-48. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.7951>
- Atagül, Y. (2016). *Yabancı dil olarak Türkçe atasözü ve deyim öğretiminde film ve hikâye tekniklerinin etkililik düzeyleri açısından karşılaştırılması* (Tez No: 448371) [Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Barın, E. (2003). Yabancılarla Türkçe öğretiminde temel söz varlığının önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 311-317.
- Bilgiç S., & Akyürek S. (2012). *Balkanlarda Türkiye ve Türk algısı*. Bilgesam Yayınları.
- Bölükbaş, F., & Keskin, F. (2010). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metinlerin kültür aktarımında işlevi, *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(4), 221-235. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.1632>

- Candaş Karababa, Z. C. (2009). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ve karşılaşılan sorunlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(2), 265-277. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000001185
- Ceylan, H. (2018). Kırgız toplumunda yaşlılık ve yaşlının sosyal statüsü. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4), 507-519.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (Çev.: M. Bütün ve C. B. Demir). Siyasal Kitabevi.
- Çapık, E., & Dulupçu, M. A. (2023). Türkiye'nin tanıtımında Türk dizilerinin bölgesel başarısı. *Geographies, Planning & Tourism*, 3(2), 158-175. <https://doi.org/10.5505/gpts.2023.46855>
- Çaylı Rahte, E. (2017). Medya ve kültürün küresel akışı: Türk dizilerinin Kosova'da alınılması. *Milli Folklor*, (114), 66-78.
- Demirel, Ö. (1993). *Yabancı dil öğretimi ilkeler yöntemler teknikler*. Usem Yayınları.
- Demirel, Ö. (2007). *Öğretimi planlama ve değerlendirme öğretme sanatı*. Pegem A Yayıncılık.
- Deveci, R. (2023). Türk dünyası evlenme ritüellerinde akrabalık, yakınlık kurma ve yabancılık gidermeyi amaçlayan yeme-içme ritleri. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Özel Sayı(1), 1630-1659. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1375846>
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metotlarına giriş*. Anı Yayınları.
- Fidan, S. (2018). Televizyon dizilerinde geleneksel müzik belleğinin kullanımı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(60), 125-139. <https://doi.org/10.17719/jisr.2018.2767>
- Gedizli, M. (2019). Thematic classification of Turkish and Albanian com-mon words. *OPUS-International Journal of Society Researches*, 11(18), 2616-2631. <https://doi.org/10.26466/opus.555807>
- Göksu, O. (2023). 21. yüzyılda Türkiye'nin kamu diplomasisi ve yumuşak gücü: Yapısı, araçları ve mesajları. *Erciyes İletişim Dergisi*, 10(2), 845-870. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.1273435>
- Gülerer, S., & Sezen, Y. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde tv dizisi kullanmanın atasözü ve deyim öğretmedeki etkisi. *International Journal of Language Academy*, 8(1), 380-393. <https://dx.doi.org/10.29228/ijla.41750>
- Güvenç, B. (2002). *Kültürün abc'si*. Yapı Kredi Yayınları.
- İnan, K. (2012). Yabancı dil öğretimi ve diziler bağlamında Güney Kore televizyon dizilerinin Türkiye'de Kore dili ve kültürünün tanıtımına katkısı. *The Journal of the Institute of the Middle East Studies*, 31(2), 177-204.
- İşcan, A. (2011). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde filmlerin yeri ve önemi. *Turkish Studies*, 6(3), 939-948. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2692>
- İşcan, A., & Karagöz, B. (2016). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma becerisi kazandırmada filmlerin kullanımı. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(4), 1265-1278.
- Kırbaş, G. (2022). Türk dizi ve filmlerinin yabancı dil olarak Türkçe öğretimine katkısı bakımından değerlendirilmesi: Balkanlar örneği. *Uluslararası Türkçe Öğretimi Araştırmaları Dergisi (UTÖAD)*, 2(2), 201-221. <http://dx.doi.org/10.478347/utoad.49>
- Kırbaş, G., & Doğanay, H. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi/öğreniminde dizi ve filmler. *International Journal of Languages' Education and Teaching*. 7(4), 1052-1061. <https://doi.org/10.16916/aded.609340>

- Kızıldağ, K. (2018). *Türkçe öğrenen yabancıların izledikleri dizi filmlerde deyimlerin kullanılma sıklığı* (Tez No: 516446) [Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Mansour, O. (2016). Türk dizileriyle kültür aktarımı ve Türkçe öğretimi. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 1(1), 64-81.
- Nuroğlu, E. (2013). Dizi turizmi: Orta Doğu ve Balkanlar'dan gelen turistlerin Türkiye'yi ziyaret kararında Türk dizileri ne kadar etkili? *Küresel ve Bölgesel Değişim Sürecinde Yeni Türkiye'nin Ekonomik Vizyonu*. 1-13. 5. Uluslararası İstanbul İktisatçılar Zirvesi: İstanbul.
- Ocak, G., & Selimoğlu, S. (2016). Student opinions on the use of history sequences in history teaching: A qualitative analysis. *Kastamonu Education Journal*, 24(1), 431-452.
- Okumuş, S., & Demir, H. H. (2014). Kosova'da yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bir dinleme/izleme etkinliği: Türkçe dizi filmler ve etkileri [Tam metin bildiri]. *Uluslararası Balkan Eğitim ve Bilim Kongresi, Trakya Üniversitesi, Bildiri Kitabı*, 78-85.
- Okur, A., & Keskin, F. (2013). Yabancılar Türkçe öğretiminde kültürel öğelerin aktarımı: İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim seti örneği. *International Journal of Social Science*, 6(2), 1619-1640. <https://doi.org/10.9761/jasss.686>
- Özdemir, C. (2013). Yabancılar Türkçe öğretiminde ders malzemelerinin önemi ve işlevsel ders malzemelerinin nitelikleri. *Turkish Studies*. 8(1), 2049-2056. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.4495>
- Özdemir, E. F. (2021). Yabancılar Türkçe öğretiminde film kullanımı: konuşma becerisine yönelik etkinlik örnekleri (Hürkuş: göklerdeki kahraman film örneği). *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, (10), 1-27. <https://doi.org/10.51293/socrates.59>
- Öztürk M., & Atik, A. (2016). Ulusal pazardan küresel pazarlara uzanan süreçte Türk dizilerinin gelişimi. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 66-82.
- Paker, K. O. (2011). Popüler müzik, günlük ideoloji ve benlik inşası: Sezen Aksu şarkıları üzerinden bir inceleme. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* 34(3), 87-106. <https://doi.org/10.17064/i%C3%BCifhd.76440>
- Panjeta, L. (2014). The changing soaps and telenovela genre: Turkish series impact. *Epiphany*, 7(1), 137-168.
- Sejfula, M. (2022). Kültürün küresel karşı-akışı bağlamında Türk dizilerinin Makedonya'daki üniversite öğrencileri tarafından alınılması. *Yeni Yüzyıl'da İletişim Çalışmaları*, 1(4), 45-63.
- Söğütlü, E. (2013). Reasons for the popularity of Turkish soap operas. In Albania, *Uluslararası Dil ve Edebiyat Çalışmaları Konferansı "Balkanlarda Türkçe" Bildiri Kitabı*, 2.c., Hëna e Plotë "Beder" Üniversitesi Yayınları, Tiran/Arnavutluk.
- Straubhaar, J. (1991). Beyond media imperialism: asymmetrical interdependence and cultural proximity. *Critical Studies in Mass Communication*, 8(1), 39-59.
- Sulaj, A. (2019). *Anadolu Ajansı*. Türk dizileri Balkanlar'da Latin Amerika dizilerinin yerini aldı. <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/turk-dizileri-balkanlarda-latin-amerikadizilerinin-yerini-aldi/1662085> adresinden alındı
- Turgut, M. (2010). *Türkiye'de aile değerleri araştırması*. Manas Medya.

-
- Yaman, Y., & Arslan, M. (2023). Türk dizi ve filmlerinin yabancı dil olarak Türkçe öğrenimine etkisi: Kazakistan örneği. *Journal of Research in Turkic Languages*, 5(2), 83-98. <https://doi.org/10.34099/jrtl.525>
- Yanardağoğlu, E., & Karam, I. I. (2013). The fever that hit Arab satellite television: audience perceptions of the Turkish tv series. *Identities*, 20 (5). 561-579. <https://doi.org/10.1080/1070289X.2013.823089>
- Yaşar, E. (2023). E. Meydan (Ed.), *21. yüzyılda disiplinler ve eğitim içinde* (219-240). Pegem Akademi.
- Yeğın, M. O. (2024). *Balkanlar'da tarihi Türk dizileri ve kültürel diplomasi*. Eğitim Yayınevi
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, F., & Diril, A. (2015). Filmlerle yabancılara Türkçe öğretimi: beyaz melek film örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (10), 223-240. <https://doi.org/10.16992/ASOS.513>
- Zeytinkaya, D. (2018). Filmler yabancı dil öğretiminde nasıl etkin bir şekilde kullanılabilir? *Turkophone*, 5(3), 30-37.
-